

Úvod do uměnovědných studií

Co je umění?

Velké opakování / 1

Estetická funkce je pojem vytvořený a rozpracovaný _____, členem Pražského _____ kroužku. Estetická funkce je _____ mezi předmětem nebo jevem a jeho vnímatelem, který má určité specifické vlastnosti. Mezi tyto vlastnosti patří především schopnost upoutat pozornost (tzv. _____) a to prostřednictvím vyvolávání pocitu _____ a dále schopnost _____ funkce jiné (tzv. autonomie). Mezi základní charakteristiku estetické funkce patří její společenská (i časová a místní) _____

lingvistický
bez zájmu/bez účelu
libost
libost
Mukařovský
autonomie
nahrazovat /
kompenzovat
proměnlivost
soud
koncert
vztah
příjemno
dobro
izolace
forma
hra

Velké opakování /2

Estetickým vnímáním a tvorbou estetických ___ se zabýval Immanuel Kant ve svém díle Kritika ___ (doplňte sami).

Krásno, které zakoušíme jako pocit ___ odlišoval od vnímání ____, vázaného na smyslové počitky a vnímání ____, vázaného na etické rozhodování.

Tento pocit je vyvoláván ___ a netýká se tedy věci samotné (její užitečnosti) ale pouze její ___ (tzv. vnitřní samoučelnost). Ve svém díle tak ukázal, že estetické vnímání je ___ lidskou mohutností.

lingvistický
bez zájmu/bez účelu
libost
libost
Mukařovský
autonomie
nahrazovat /
kompenzovat
proměnlivost
soud
koncert
vztah
příjemno
dobro
izolace
forma
hra

Velké opakování / 3

Fridrich Schiller uvažoval o umění a o světě krásna, jako o prostoru svobodné ____, ve kterém může člověk realizovat svobodnou tvorbu, rozhodování i organizování společenských vztahů, i když mu vnější (politické) podmínky takový prostor pro svobodu nenabízejí.

Typickým příkladem tohoto vztahu je vývoj a organizace instituce ____ během 19. století.

lingvistický
bez zájmu/bez účelu
libost
libost
Mukařovský
autonomie
nahrazovat /
kompenzovat
proměnlivost
soud
koncert
vztah
příjemno
dobro
izolace
forma
hra

Umění – variabilita pojmu

- ▶ 1. zručnost, dovednost, řemeslo
- ▶ 2. krásné umění, „Umění“

- ▶ τεχνη [techné] (řec.)
- ▶ Ars (lat.) – arte – the art – l'arte
- ▶ Die Kunst, sztuka (pol.)

Historická a společenská proměnlivost pojmu umění

- ▶ možnost ztráty charakteru „krásného umění“ u určité oblasti (např. řečnictví)
- ▶ opačný „vzestup“ do sféry umění – fotografie, populární hudba

Definice umění

- ▶ umění jako **soubor** uměleckých **děl**
(Volek: Základy obecné teorie umění, 1968: 25)
- ▶ jednota **činností a výtvorů**, jež nabývají v konkrétním historickém a společenském kontextu dominantní estetické funkce
(Chvatík: Strukturální estetika, 2001: 90)
- ▶ umění jako **společenská instituce**, zahrnující díla, aktéry i aktivity

Pojem umění

- ▶ **deskriptivní pojem** – definice typu „umění je to, co lidé (určitá skupina v určitém čase) za umění považují“
- ▶ **hodnotový pojem** – působí apelativně či dokonce imperativně, normativní charakter – výraz ideálů
 - ▶ pro mnohé znamená „špatné umění“ nepodařené umění a tedy žádné umění
 - ▶ protějškem kýč, podvod

Umělecká funkce

▶ Umění

- ▶ převaha estetické funkce, autonomní znak
 - ▶ „průhlednost“ estetické funkce, jež dovoluje vystoupit některým mimoestetickým funkcím
 - ▶ optimální je podle Mukařovského polární napětí „mezi převahou funkce estetické a oné z mimoestetických funkcí, která se v daném díle uplatňuje nejintenzivněji“
 - ▶ přesuny v sestavě funkcí během existence díla – přesun dominantní funkce
- ▶ Jan Mukařovský: Umění, in: Studie I., Brno 2000, s. 185-207

Umění a „mimo-umění“

▶ J. Volek rozlišuje přechody:

▶ extenzivní – postupné:

postupná ztráta estetické či umělecké funkce vyvážena nárůstem funkce jiné (přechod do mimo-umění)

▶ intenzivní – skokové: ztráta estetické funkce není vyvážena nárůstem funkce jiné (přechod do ne-umění)

Mimoestetické funkce

Architektura: estetická vs. praktická funkce

Literatura: estetická vs. sdělovací funkce

Tanec: estetická vs. pohyb – hygiena / vs.
náboženská funkce

Malířství a sochařství: estetická vs. sdělovací
funkce

...někdy EF druhotná – mapa, plakát, apod.

Tři velké otázky

- ▶ Vztah umění a poznání
- ▶ Vztah umění a morálky
- ▶ Vztah umění a společnosti
→ sociologie umění

